

**СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ:
ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

*М.І.Піддячий, доктор пед. наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України, e-mail: pmi2005@ukr.net*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку особистості та суспільства проблема психолого-педагогічної науки і практики полягає не лише у відсутності теоретичних, методологічних, методичних, управлінських напрацювань для розв'язання проблем соціально-професійної орієнтації особистості. Головними причинами недостатньої динаміки розвитку особистості і суспільства є відсутність: соціальної ситуації, сприятливої для соціально-професійної орієнтації; соціально-економічного регіонального середовища, зацікавленого в компетентних фахівцях; збалансованого ринку праці; підготовленого для суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога; ресурсів для розширення ключових діяльностей особистості в умовах регіонального освітнього середовища тощо. Закономірно, що ці обставини не дають змоги створити продуктивне навчально-виховне середовище, спрямоване на формування в учнів рівнів компетентностей відповідно до етапів вікового розвитку на яких відбувається три фази входження в референтну зону: адаптація, індивідуалізація та інтеграція.

У значній мірі виокремлення соціально-професійної орієнтації учнів в умовах диференційованого навчання, розробка та впровадження сучасних навчально-виховних комплектів (програма, науково-методичні рекомендації, підручник, посібник) дозволить сформувати їх життєво-трудова компетентності, сприятливі для гармонізації особистості; стабілізувати суспільні відносини; розвивати соціально-економічне середовище; зменшувати рівень соціальної напруги тощо.

У зв'язку з цим слід зазначити, що розробка та впровадження змістової лінії «Соціально-професійна орієнтація» у Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти набуває особливої ваги для особистості, суспільства та держави.

Аналіз останніх досліджень. Філософські, психолого-педагогічні та соціально-економічні засади формування в учнів виокремлених компонентів соціально-професійної орієнтації напрацьовані як українськими, так і зарубіжними науковцями, що є підґрунтям для аналізу та роздумів. Окремо взяті навчально-виховні заходи на різних етапах розвитку особистості із врахуванням ступеня розвитку суспільства та середовища представили у своїх наукових доробках А. Н. Аверсанов, Б. Г. Ананьев, В. Г. Бейлінсон, П. Бергер, А. Бергсон, Н.А Бердяев, І. Д. Бех, Н. М. Бібік, С. М. Бондаренко, В.І. Бондар, Л.Б. Бочева, П. П. Блонський, С. В. Волков, Л. І. Гавриленко, В.І. Герасимчук, Ю.З. Гильбух, С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, В. М. Іванов, В. Г. Кремень, З. П. Ковязина, А. С. Макаренко, Ю. І. Мальований, Н.Г Никифорова, В. В. Олійник, І. Г. Песталоцці, А.П.Самодрин, В.І. Скрипка, В. О. Сухомлинський, Т. М. Титаренко, К. Д. Ушинський, М. Д. Ярмаченко та ін...

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У процесі соціально-професійної орієнтації учнів передбачається, що для життя і діяльності особистості важливий як внутрішній об'єм засвоєного змісту навчання, так і можливість та здатність його використання у запропонованих умовах. Це спонукає вчених, у співпраці з освітньою практикою, спроектувати продуктивне навчально-виховне середовище, спрямоване на формування рівнів компетентностей відповідно до етапів вікового розвитку особистості з метою поетапного входження в систему суспільних та соціально-економічних відносин. Зазначимо, що така взаємодія в умовах старшої загальноосвітньої школи має допомогти сформувати не лише когнітивну (знання) і операційно-технологічну (уміння) складові, а й мотиваційну, етичну (ціннісні орієнтації), соціальну і поведінкову складові компетентностей особистості старшокласника.

Диференціювання змісту навчально-виховних заходів має орієнтуватися на конкретні досягнення учнів, рівень сформованості яких дає змогу функціонувати в навчальному і життєвому середовищах, що сприяє оволодінню соціальним досвідом, навичками життя й трудової діяльності у межах обраного соціально-економічного середовища.

Слід підкреслити, що сучасний етап розвитку суспільств вимагає від особистості таких складових компетентностей, які характеризуючи її за мірою особистісних здібностей дають змогу включитись у продуктивну діяльність. Забезпечити цей процес є одним із завдань Держави у процесі регулювання та впровадження освітніх проектів.

Основна частина. В Україні реформа рамкових основ освіти всіх рівнів має поетапно розроблятися, апробуватися та впроваджуватися. У результаті цього процесу вибудовується стратегія напрямів та шляхів поступу особистості, суспільства та держави на сучасному та перспективному етапах розвитку. Це дозволить згармонізувати суспільні відносини та розвивати соціально-економічну сферу у частині формування продуктивних сил, спрямованих на обслуговування соціально-економічного середовища за галузевим принципом.

За оцінкою фахівців, які досліджують формування доданої вартості в системі неперервної освіти, виділяється показник на рівні 250% відсотків для системи загальної середньої освіти. Тому базова і повна загальна середня освіта у реформаторському освітньому процесі має спрямовувати зусилля і доступні ресурси на: соціально-професійну орієнтацією учнів; формування компетентностей; збереження і розвиток національної культурно-історичної спадщини; запозичення найкращих напрацювань людства на теренах цивілізованого світового співтовариства; входження в Європейський і світовий полікультурний і соціально-економічний простір зі своїми перевагами, які стануть складовими загальнолюдських цінностей світового рівня тощо. Складність полягає в узгодженні існуючого навчально-виховних заходів в основній і старшій школі з суспільними та соціально-економічними потребами регіонального й державного масштабу, а також в необхідності організації його порівняльного супроводу з головними сучасними світовими характеристиками.

У значній мірі це відноситься до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти де сьогодні вимагає продовження досліджень у напрямі доцільності введення змістової лінії «Соціально-професійна орієнтація», яку ми розглядаємо в двох аспектах. А саме:

1. Соціально-професійна орієнтація – комплексна науково обґрунтована система змісту неперервної освіти й технологій (форм, методів, засобів) спрямування особистості в систему соціальних і професійних відносин, у контексті синергетичного підходу, з метою вирішення лінійних та нелінійних завдань, формування компетентностей на різних етапах розвитку із врахуванням вікових особливостей, які дають їй можливість функціонувати в умовах швидкозмінного середовища, в особистісному і суспільному відношенні, відповідно до її соціального статусу пов'язаного з професійною приналежністю. *(М.І.Піддячий. 2012р.);*

2. Соціально-професійна орієнтація – процес спрямування особистості в систему соціальних і професійних відносин, завдяки формуванню компетентностей на різних етапах розвитку із врахуванням вікових особливостей, які дають їй можливість функціонувати в умовах швидкозмінного середовища. *(М.І.Піддячий. 2012р.).*

Зазначені комплексна науково обґрунтована система та процес спонукає освітню науку та практику до тісної взаємодії у напрямку розроблення соціально-професійно зорієнтованого навчально-виховного комплекту (програма, науково-методичні рекомендації, підручник, посібник) для учнів 8-11 класів. Слід підкреслити, що це зумовлюється такими чинниками: на основі автентичних знань забезпечується поступ цивілізованого суспільства; технології, які сприяють доступу до цінної інформації, динамічно змінюються, як правило вони надійніші і швидші; пропоновані навчальні програми для старшої школи, які базуються на принципах формування в старшокласників базових і спеціальних (профільних) знань, на момент їх впровадження часто не відповідають сучасним вимогам; молоде покоління потребує формування компетентностей, які допоможуть йому впоратись із сучасними і майбутніми викликами «знаннєвого» суспільства; традиційні програми базуються на вивченні фактологічного матеріалу, удосконаленні частини знань і потребують заміни на нові, в яких наголос робиться на розвиток навичок мислення, формування креативності, налагодження міжособистісних відносин тощо.

Враховуючи тенденцію стремління особистості, суспільства та держави

до європейських та світових «прогресивних союзів» такий підхід, в означеній частині, може в майбутньому забезпечувати виконання частини завдань наближення до самодостатніх ідейно і духовно інтегрованих суспільств [1; 3; 9; 10; 18], які в окремих концепціях світового економічного господарювання знаходяться на найвищій щаблі особистісного та суспільного розвитку... .

Реструктуризація світових суспільних відносин та соціально-економічних процесів вимагає періодичного оновлення змісту, методів і форм навчання [7]. Динаміка демократичних процесів і деформації навколо демократизації, зростання числа країн з ринковою економікою, все гостріше порушує питання соціально-професійної орієнтації (базові й спеціальні знання і вміння) учнів 8-11 класів, і що повинне знати підростаюче покоління після закінчення загальноосвітньої школи, перед вступом до вищих навчальних закладів, в процесі поетапного входження у ринок праці тощо. Нова доба потребує розвитку педагогічного знання з урахуванням загальної системи людинознавства [2], розвитку прогресивних традицій педагогічної антропології, створення сучасних наукових теорій і методики професійного розвитку і виховання особистості. Цілісній системі освіти має відповідати цілісна педагогічна наука, яка охоплювала б усі ланки державної і громадської освіти та самоосвіти, сприяла розвитку неперервної освіти [20].

У сучасних умовах суспільного та соціально-економічного розвитку проектування освітньої реформи основної і старшої школи полягає в уточненні і коригуванні навчально-виховних заходів: в централізації й диференціації змісту навчальних програм, які містять базові й спеціальні складові, з послідовністю викладення того, що повинен знати і вміти учень; визначенні мети досягнень, до яких прагнуть учні та визначенні критеріїв і показників, які допоможуть зорієнтуватися особистості в їх рівнях; в періодичному моніторингу освітнього змісту з метою виявлення відповідності бажаному результату, а також його прогнозуванню та запобіганню критичним ситуаціям; в упорядкуванні оцінювальних критеріїв, пов'язаних із засвоєнням інваріантної і варіативної складової змісту освіти, стандартами освітніх галузей і показниками, які забезпечують концентрацію уваги педагогів на результатах

навчання; у зміщенні акцентів критеріїв і показників основної і старшої школи для підвищення якості навчально-виховного процесу засобами планування, стимулювання, фінансування, моніторингу, підручникотворення, а також відзначення успіхів та акцентуванні уваги на виявлених недоліках тощо. Сьогодні дедалі частіше використовуються такі процеси і предмети природи, з якими людство не зустрічалося у своєму повсякденному житті. Тому обов'язковою умовою вирішення поставлених технічних завдань стають відкриття в природі тих чи інших явищ і процесів, пізнання їх законів і їх різнобічних дій. В сучасний період потреби суспільства вимагають, щоб наука у своєму розвитку випереджала техніку і виробництво [13].

У зв'язку з цим, зауважимо, що створити чітко визначений тип загальноосвітньої соціально-професійно зорієнтованої системи на довготривалий термін, який за визначеними показниками влаштує усі зацікавлені сторони, в принципі, неможливо. У міжнародному освітньому просторі практикується використання різних видів (приспособлених до місцевих умов) складових освітньої системи, акценти в яких розставляються з урахуванням як особистісних характеристик учнів [6; 11], так і національних, і регіональних особливостей.

Разом з тим, підвищення рейтингу загальноосвітньої школи залежить від якості державної і регіональної складових навчально-виховного комплекту. Розробка соціально-професійно орієнтованої моделі за активної участі вчителів розглядається як інструмент динамічного розвитку старшої школи [12; 22]. Отримавши можливість реформування навчально-виховного комплекту, школа і викладачі свідомо включаються в творчий процес, що в результаті покращує мікроклімат і командну результативність на шляху створення якісного освітнього результату. Цей процес допомагає у створенні не лише якіснішого комплекту, а й надихає педагогічних працівників до креативних дій в процесі організації і проведення навчально-виховних заходів, що в свою чергу дозволяє на новому рівні зрозуміти сутність освітніх проблем [19] і окреслити напрями побудови перспективної моделі творчої школи.

Водночас, забезпечення стабільного розвитку національного й

регіонального полікультурного освітньо-культурного простору є одним із завдань управлінсько-громадської структури державного рівня [14; 15]. Її функції поєднують потреби щоденного життя загальноосвітньої школи з національною та міжнародною суспільною і соціально-економічною політикою, а також налагодження механізму реагування на недоліки і їх усунення.

Особливого підходу потребує створення прогресивних програм розвитку старшої школи і післядипломної педагогічної освіти. Розробка і реалізація цих програм уможливить підтримку місцевими органами влади старшої школи в роботі над побудовою регіональної соціально-професійно зорієнтованої освітньої системи та впровадженням державної освітньої політики; забезпечення динаміки педагогічної майстерності на новому рівні особистісного і суспільного розвитку; поглиблення, розвитку і взаємозв'язок природничо-математичного, технологічного, художньо-естетичного [16] та інших розділів, відображених у державному освітньому компоненті.

Зауважимо, що запорукою успіху загальноосвітньої системи певної країни є висококваліфіковані та мотивовані вчителі. Такий вчитель формується поетапно, його соціально-професійний статус, соціальні виплати і гарантії мають бути високими. Підготовка висококваліфікованого вчителя старшої школи відбувається в процесі поєднання самонавчання і викладання з науковими дослідженнями [21]. В цьому процесі відбувається формування у вчителя здатності до самостійного аналізу і розв'язання проблем на етапі перегляду власної педагогічної діяльності, за допомогою освітньої науки і системи післядипломної педагогічної освіти.

Практика використання пристосованих до місцевих умов складових різних варіантів соціально-професійно зорієнтованих освітніх моделей, акценти в яких розставляються з урахуванням національних і регіональних особливостей, зможе максимально задовольнити освітні запити учнів. У цьому процесі має бути особистісний і колективний поступ [4; 5; 8] на шляху створення державної освітньої системи, її періодичне коригування залежно від динаміки та характеру змін і напрямів розвитку, а також пошук у сучасних

умовах оптимальних шляхів поступу особистісного, суспільного та соціально-економічного характеру.

У зв'язку з цим, в зміст освіти та державні вимоги до освітньої галузі «Технології» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти пропонується проект змістової лінії «Соціально-професійна орієнтація». А саме:

Основна школа

Зміст освіти	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Трудова діяльність</p> <p>Праця людини</p> <p>Професійна орієнтація</p> <p>Ринок праці</p> <p>Господарювання у побуті</p> <p>Підприємницька діяльність</p>	<p>Знають мету, завдання, види, класифікацію та об'єкти спрямування трудової діяльності людини</p> <p>Знають предмети і знаряддя праці; професії та трудовий процес найпоширеніших сфер діяльності; вплив наявних умов на результати праці; етичні норми поведінки у процесі праці</p> <p>Уміють оптимізувати процес професійного самовизначення із врахуванням індивідуально-психологічних характеристик, показників професійної придатності та потреб ринку праці в кадрах</p> <p>Знають структуру професійної підготовки</p> <p>Уміють аналізувати ринок праці</p> <p>Застосовують навички господарювання у побуті із використанням наявних засобів</p> <p>Оцінюють результати ведення домашнього господарства і стан сімейної економіки</p> <p>Виявляють ставлення до підприємниць-</p>

Соціально-професійна взаємодія	кої діяльності Оцінюють процес соціально-професійної взаємодії на ринку праці
--------------------------------	---

Старша школа

Зміст освіти	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Інфраструктура трудової діяльності	Знають регіональні та державні об'єкти здійснення трудової діяльності; шляхи і форми забезпечення трудовими ресурсами (продуктивними силами)
Здійснення трудової діяльності	Знають об'єкти спрямування трудової діяльності
Управління трудовою діяльністю	Застосовують закони управління трудовою діяльністю
Професійна культура	Уміють організувати трудовий процес; розвивати професійну творчість; дотримуватись трудової етики
Професійна орієнтація	Застосовують наявні знання і вміння для визначення та коригування професійної траєкторії із урахуванням показників критеріїв професійної придатності та потреб ринку праці в кадрах
Компетентності особистості	Застосовують компетентнісний підхід у процесі побудови професійної та життєвої траєкторії
Результативність трудової діяльності	Оцінюють соціальну значущість та економічні результати трудової діяльності
Підприємницька діяльність	Знають структуру підприємницької діяльності, умови її впровадження та критерії оцінювання

Соціально-професійна взаємодія	Оцінюють результати соціально-професійної взаємодії на ринку праці
--------------------------------	---

Примітка: Доопрацювання потребує складові змісту освіти «Природозбереження» та «Здоров'язбереження».

Закономірно, що проект соціально-професійної орієнтації учнів має пройти етапи розроблення та впровадження в системі загальної середньої освіти. А саме:

1. Концепція соціально-професійної орієнтації особистості;
2. Навчально-виховний комплект (програма, науково-методичні рекомендації, підручник, посібник), його експериментальна перевірка з наступним впровадження в освітню практику;
3. Отримання грифу Міністерства освіти і науки України на навчально-виховні комплекти та введення їх в зміст освіти;
4. Внесення доповнень та змін до Державного стандарту в частині: зміст освіти; державні вимоги до рівня освітньої підготовки;
5. Застосування норм Державного стандарту з метою підвищення рівня життєдіяльності особистості, соціально-економічного розвитку суспільства та держави.

Висновки. Динаміка змін, що відбуваються у суспільствах та регіональних середовищах спонукають педагогічну науку у взаємодії з освітньою практикою на розробку змісту навчально-виховних заходів, спрямованих на вивчення наявного та перспективного світоустрою за певними законами, закономірностями та принципами розвитку особистості, суспільства та держав. Це має сприяти формуванню компетентностей особистості, які зменшать ризики функціонування в умовах швидкозмінних соціальних і професійних систем... .

Очевидно, що шлях вирішення цієї проблеми знаходиться в площинах зміни суспільної ситуації та розробки науково обґрунтованого, практико орієнтованого змісту навчально-виховних заходів та навчально-виховних комплектів (програма, науково-методичні рекомендації, підручник, посібник). Одним із завдань впровадження в освітню практику змісту навчально-виховних

заходів є спрямування учнів на шлях продуктивної соціально-професійної взаємодії в умовах регіонального середовища, на певному етапі їхнього розвитку, із урахуванням вікових особливостей.

У значній мірі виокремлення соціально-професійної орієнтації учнів в умовах диференційованого навчання, розробка та впровадження навчально-виховних заходів дозволить формувати їх життєво-трудова компетентності, потрібні для гармонізації особистості; сприяти стабілізації суспільних відносин, розвитку соціально-економічного середовища та зменшенню рівня соціальної напруги.

Саме тому, наявність змістової лінії «Соціально-професійна орієнтація» (освітня галузь «Технології») в інваріантній складовій основної та старшої школи Державного стандарту набуває особливої ваги для особистості, суспільства та держави. Нагального дослідження потребує: доцільність відновлення в Державному стандарті інваріантної складової освітньої галузі «Технології» для учнів 10-11 класів; вирішення проблеми соціально-трудова орієнтації в умовах профільного навчання... .

Література

1. *Аверсанов А. Н.* Системное познание мира: метод. проблемы / А. Н. Аверсанов. – М.: Политиздат, 1985. – 263 с.
2. *Ананьев Б. Г.* Человек как предмет познания / Борис Герасимович Ананьев. – Л.: Ленингр. ун-т, 1968. – 339 с.
3. *Бергер П.* Социальное консультирование реальности: Медиум трактат по социологии знания / Питер Бергер, Томас Лукман. – М., 1995. – 333 с.
4. *Бергсон А.* Творческая эволюция. Материя и память / Анри Бергсон: пер. с франц. – Мн. : Харвест, 1999. – 1407 с. (классическая философская мысль).
5. *Бердяев Н. А.* О назначении человека / Николай Александрович Бердяев. – М.: Республика, 1993. – 383 с.
6. *Бех И. Д.* Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
7. *Бондар В. І.* Теорія і технологія управління процесом навчання у

школі / В. І. Бондар. – К.: Школяр, 2000. – 191 с.

8. *Бочева Л. Б.* Особенности взаимосвязи социальной мотивации и мировоззрения в юношеском возрасте: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук: спец. 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология / Л. Б. Бочева. – М., 1987. – 24 с.

9. Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21-го століття: матеріали всеукр. наук. практ. конф. – К., 2007. – 239 с.

10. *Герасимчук В. І.* Соціально-орієнтований ринок праці і проблеми його становлення / Володимир Іванович Герасимчук; Україн. ін-т. соц. досліджень. – К., 2000. – 32 с.

11. *Гильбух Ю. З.* Темперамент и психологические способности школьника: психология, диагностика, педагогика / Ю. З. Гильбух. – 2-е изд. допол. и перераб. – К. : Ин-т. психологии АПН Украины, 1993. – 272 с.

12. *Иванов В. М.* Педагогические условия социализации: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.05. – Социальная педагогика / В. М. Иванов. – К., 1998. – 20 с.

13. *Ковязина З. П.* Дифференциация содержания образования в старшей школе США: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ковязина Елена Петровна. – К., 1989. – 194 с.

14. *Кремень В. Г.* Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

15. *Кремень В. Г.* Україна: шлях до себе: проблеми суспільної трансформації / В. Г. Кремень, В. М. Ткаченко. – К.: Вид. Центр «Друк», 1998. – 446 с.

16. *Никифорова Н. Г.* Поликультурные основы проектирования регионального компонента в современной школе / Н. Г. Никифорова // Известия Международной Славянской Академии образования им. Я. А. Коменского. – 2006. № 4. – С. 85 – 92.

17. Освіта України і науково-технічний прогрес: історія, досвід, уроки / [В. М. Курило, В. П. Шепотько]. – К. : Деміур, 2006. – 432с.

18. Пронников В. А. Японцы: этнограф. очерки / Владимир Алексеевич Пронников, Иван Дмитриевич Ладанов. – М. : Наука, 1983. – 270 с.

19. Скрипка В. І. Соціалізація учнівської молоді в умовах розбудови національної школи (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.11. – філософія, історія, соціологія. – К., 1994. – 17 с.

20. Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: зб. наук. пр. / за ред. Н. Г. Ничкало. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2007. – 644 с.

21. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: структурно-генетичний підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук: спец. 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Т. М. Титаренко. – К., 1994. – 48 с.

22. Формирование личности старшеклассника / [под ред. И. В. Дубровиной, А. Д. Андреева и др.]. – М.: Педагогика, 1989. – 168 с. – (Образование. Пед. науки).

References

1. *Aver'yanov A. N. Sistemnoe poznanie mira: metod. problemy [Systematic cognition of the world: method. Problems] (1985) / A. N. Aver'yanov. - Moscow: Polytyzdat. - 263 p.*

2. *Ànan'ev B. H. Chelovek kak predmet poznaniya [Human as an object of cognition] (1968)/ Boris Herasymovych Ànan'ev. - Leningrad: Leningr. un-t., - 339 p.*

3. *Berger P. Sotsial'noe konstruirovaniye real'nosti: Medium traktat po sotsiologii znaniya [The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge] (1995)/ Peter Berger, Thomas Luckmann. - Moscow, - 333 p.*

4. *Bergson A. Tvorcheskaya ehvolyutsiya. Materiya i pamyat' [Creative Evolution . Matter and memory] (1999) / Ànry Bergson: transl. from Fr. : Kharvest, 1999. - 1407 p. (classic philosophical thought).*

5. *Berdyayev N. A. O naznachenii cheloveka [The Destiny of Man] (1993) / Nikolay Alexander Berdyayev. - M.: Respublika, 1993. - 383 p.*

6. *Bekh I. D. Vykhovannya osobystosti: skhodzhennya do dukhovnosti: nauk.*

vydannya [*Education of the individual: ascension to spirituality: sciences. Edition*] (2006) / I.D. Bekh - K. : Lybid', 2006. - 272 p.

7. Bondar V. I. *Teoriya i tekhnolohiya upravlinnya protsesom navchannya u shkoli* [*The theory and technology of studying management at school*] (2000) / In. And. Cooper. it is Ê.: Schoolboy, 2000. - 191 ñ.

8. Bocheva L. B. *Osobennosti vzaimosvyazi sotsial'noj motivatsii i mirovozzreniya v yunosheskom vozraste: avtoref. dis. na soiskanie uchenoj stepeni kand. nauk: spets. 19.00.07. - pedagogicheskaya i vozrastnaya psikhologiya* [*Features of intercommunications of social motivation and world outlook in youth age*] (1987) / L. B.Bocheva - 1987. - 24 p.

9. Vykyk dlya Ukrayiny: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsional'noho kurykulumu) zahal'noyi seredn'oyi osvity dlya 21-ho stolittya: materialy vseukr. nauk. prakt. konf. [The challenge for Ukraine: Development of Content Framework (National Curriculum) secondary education for the 21st century: the all-Ukrainian materials science Pract. conf.] - Kyiv, 2007. - 239 p.

10. Herasymchuk V.I. *Sotsial'no-oriyentovanyy rynek pratsi i problemy yoho stanovlennya*[*Socially-oriented labor market and problems of its formation*] (2000) / Volodymyr Ivanovych Herasymchuk; Ukrayin. in-t. sotsiolohichnykh doslidzhen'. - Kyyiv, 2000 - 32 p.

11. Gil'bukh Yu. Z. *Temperament i psikhologicheskie sposobnosti shkol'nika: psikhologiya diagnostika, pedagogika* [*Temperament and psychological aptitudes of schoolchild: psychology diagnosis, education*] (1993) / Yu. Z. Gil'bukh. Second edition . - Kyiv. : In-te of psychology of APS Ukraine, 1993. - 272 p.

12. Ivanov V.M. *Pedagogicheskie usloviya sotsializatsii: avtoref. dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. ped. nauk: spets. 13.00.05. - Sotsial'naya pedagogika* [*Pedagogical conditions of socialization*] / V.M. Ivanov. - Kiev, 1998. - 20 p.

13. Kovyazina Z.P. *Differentsiatsiya soderzhaniya obrazovaniya v starshej shkole SSHA: dis. na soiskanie uchenoj stepeni kand. ped. Nauk: 13.00.01* [*Differentiation of curriculum in high school USA*] (1989) / Kovyazina Elena Petrovna. - Kiev, 1989. - 194 p.

14. Kremen' V.H. *Osvita i nauka Ukrayiny: shlyakhy modernizatsiyi (fakty,*

rozдумы, perspektyvy) [*Education and Science of Ukraine: Ways of Modernization (facts, thoughts, perspectives)*] / Kyiv: Hramota, 2003. - 216 p.

15. Kremen' V. H. *Ukrayina: shlyakh do sebe: problemy suspil'noyi transformatsiyi* [*Ukraine: the path to self: the problem of social transformation*](1998) / V.H. Kremen', V.M. Tkachenko / Kyiv: "Druk". 1998. - 446 p.

16. Nikiforova N.G. Polikul'turnye osnovy proektirovaniya regional'nogo komponenta v sovremennoj shkole [Multicultural principles of design of a regional component in the modern school] (2006) / *Izvestiya Mezhnarodnoj Slavyanskoj Akademii obrazovaniya im. Ya.A. Komenskogo*. - 2006. №4. - P. 85 - 92.

17. Osvita Ukrayiny i naukovo-tekhnichnyy prohres: istoriya, dosvid, uroky [Education of Ukraine and technological progress: the history, experience, lessons] (2006) / [V.M. Kurylo, V. P. Shepot'ko]. - Kyiv. : Demiur, 2006. - 432 p.

18. Pronnikov V.A. YApontsy: ehtnograficheskie ocherki. [Japaneses: ethnographer. Essays] (1983) / Vladimir Alekseevich Pronnikov, Ivan Dmitrievich Ladanov. Moskow: Nauka, 1983. - 270 p.

19. Skrypka V.I. Sotsializatsiya uchnivs'koyi molodi v umovakh rozbudovy natsional'noyi shkoly (sotsial'no-filosofs'kyy analiz): avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filos. nauk: spets. 09.00.11. - filosofiya, istoriya sotsiologhiya. [Socialization of students in the development of national school (socio-philosophical analysis)] / Kyiv, 1994. - 17 p.

20. Teoretychni ta metodychni zasady rozvytku pedahohichnoyi osvity: pedahohichna maysternist', tvorchist', tekhnologhiyi: zb. nauk. pr. [Theoretical and methodological foundations of teacher education: pedagogical skills, creativity, technology] (2007) / za red. N.H. Nychkalo. - Kharkiv: NTU "NPI", 2007. - 644 p.

21. Tytarenko T.M. Zhyttyevyy svit osobystosti: strukturno-henetychnyy pidkhid: avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya doktora psykhol. nauk: spets. 19.00.07. - pedahohichna ta vikova psykholohiya [The life world of the individual: structural-genetic approach] / T.M. Tytarenko. - Kyiv, 1994. - 48 p.

22. Formirovanie lichnosti starsheklassnika [Formation of upperclassman personality] (1989) / [pod red. I.V. Dubrovinoj, A.D. Andreeva i dr.]. - Moskov:

Pedagogika, 1989. - 168 p.

UA. У статті обґрунтовано необхідність соціально-професійної орієнтації учнів; формування життєво-трудова компетентностей, які дозволять особистості функціонувати в умовах швидкозмінних соціальних і професійних систем; проектування навчально-виховного середовища сприятливого для оволодіння соціальним досвідом у межах соціально-економічного середовища; забезпечення процесу включення учнів у продуктивну діяльність з боку держави у процесі регулювання та впровадження «освітніх проектів».

Ключові слова: адаптація; гармонізація; диференціація; діяльність; індивідуалізація; інтеграція; компетентність; навчально-виховний комплект; підручник; посібник; освітнє середовище; регіональне середовище; соціальна ситуація; соціально-професійна орієнтація; управління.

RU. В статье обосновано необходимость социально-профессиональной ориентации учеников; формирование жизненно-трудова компетентностей, которые позволят личности функционировать в условиях быстросменных социальных и профессиональных систем; проектирование учебно-воспитательной среды благоприятной для овладения социальным опытом в пределах социально-экономической среды; обеспечение процесса включения учеников в деятельность со стороны государства в процессе регуляции и внедрения «образовательных проектов».

Ключевые слова: адаптация; гармонизация; дифференциация; деятельность; индивидуализация; интеграция; компетентность; учебно-воспитательный комплект; учебник; пособие; образовательная среда; региональная среда; социальная ситуация; социально-профессиональная ориентация; управление.

EN. It registers in the article, that on the modern stage of development of personality and society the problem of pedagogical science and practice consists not only in absence of theoretical, methodological, methodical, administrative works for the decision of problems of socially-professional orientation of personality. The main reasons of insufficient dynamics of development of personality and society are absence: social situation friendly to the socially-professional orientation; socio-economic regional environment interested in competent specialists; balanced labor-market; resources for expansion of key to deyatel'nostey personality in the conditions of regional educational environment and others like that. These circumstances do not enable to create the productive *uchebno-vospytatel'nyyu* environment directed on forming in the students of levels of *kompetentnostey* in accordance with the stages of age-dependent development on which three phases of including are in a reviewer area: adaptation, individualization and integration.

To a great extent excretions of socially-professional orientation of students in the conditions of the differentiated studies, development and introduction of modern *uchebno-vospytatel'nykh* complete sets allows to form their vitally-labors of competence, personalities friendly to harmonization; to stabilize the public relations; to develop a socio-economic environment; to diminish the level of social tension.

Key words: adaptation; harmonization; differentiation; activity; individualization; integration; competence; *uchebno-vospytatel'nyy* complete set;

textbook, manual, educational environment; regional environment; social situation; socially-professional orientation; management.